

НАЦИОНАЛЕН ВОЕНЕН УНИВЕРСИТЕТ „ВАСИЛ ЛЕВСКИ“
5000 гр. Велико Търново, бул. „България“ № 76
телефон: (062) 618 822; факс: (062) 618 899; e-mail: nvu@nvu.bg

*РД-06-337/23.12.2020
05.01.2021*

СТ А Н О В И Щ Е

от проф. д.н. **Ваня Куздова Банабакова**

Област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни
науки,

професионално направление 3.7. Администрация и управление,
научна специалност „Организация и управление извън сферата на
материалното производство (сигурност и отбрана)“

Национален военен университет „Васил Левски“,
Велико Търново 5000, ул. Иван Вазов 27, тел. +359887728466

на дисертационния труд на **Петър Пламенов Тишков**
на тема **„Изследване на възможностите за повишаване на ефективността
на управление на фармацевтичните предприятия в конкурентна среда“**,

представен за придобиване на образователната и научна степен „Доктор“
в област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки,
професионално направление 3.7. Администрация и управление,
научна специалност „Организация и управление извън сферата на
материалното производство (сигурност и отбрана)“

Основание за написване на становището: Заповед на Началника на НВУ „Васил Левски“ № РД-06-337/23.12.2020 г. за назначаване на научно жури и Протокол № 1 от 05.01.2021 г. от първото заседание на научното жури

2021 г.

1. Актуалност и значимост на разработвания научен проблем

Представеният дисертационен труд изследва актуална за страната и света научна проблематика, свързана с необходимостта от ефективно и адекватно управление на фармацевтичните предприятия в среда, която се отличава с голяма конкуренция, динамични промени в здравно и социално отношение и кризисни условия, основно породени на настоящия етап от световната пандемия, свързана с разпространението на COVID19.

Дисертационният труд е разработен в общ обем от 301 страници, от които 272 страници основен текст и включва увод, три глави, заключение, списък с използвана литература и приложения. В дисертационния труд са представени 16 таблици и 61 фигури. В приложението са включени 10 фигури. Използвани са 271 литературни източника, от които 76 на кирилица, 52 на латиница, 31 закона и нормативни документи и 112 интернет източници.

Актуалността и значимостта на темата на дисертационния труд и самата разработка се определят от следните предпоставки: съвременната и динамична среда на общественоеикономическото развитие се отличава със стресови и рискови ситуации, особено в условията на пандемията, свързана с COVID-19; налице са демографски условия с тенденция на застаряване на населението; налага се остра необходимост от реформи на здравната система, с цел защита на здравето на хората; фармацевтичната система е една от подсистемите на здравната система с изключителна роля за нейното ефективно функциониране, което определя и стратегическото значение на фармацевтичния сектор и съответно неговия ефективен мениджмънт, основан на добрите мениджърски практики; фармацевтичната индустрия, освен че добавя стойност, свързана с необходимостта от интензивна научноизследователска и развойна дейност е и единствената, имаща голям принос за здравната защита на човешкия фактор и икономическото развитие; налице е недостиг на стимули за рационална лекарствена употреба, липса на фарматевтико-терапевтични практически ръководства и недостатъчно ефективни механизми за договаряне на отстъпки за лекарствени продукти; налице е регулация на фармацевтичния пазар, която често поражда сериозни трудности за фармацевтичните предприятия по отношение на ценообразуването и реимбурсирането на лекарствените продукти; очертават се негативни тенденции в здравеопазването, които водят до дисбаланс на връзката „пациент-лекар-фармацевт“; и заедно нарастват разходите за лекарствени продукти, което нарушава основния принцип за адекватен достъп до лекарства за хората и други.

В увода на дисертационния труд е обоснована актуалността на темата и са дефинирани точно и ясно целта, обектът, предметът и научноизследователските задачи.

Дисертационният труд е разработен на основата на **работната хипотеза**, че управлението на фармацевтичното предприятие е в пряка зависимост от спецификата на фармацевтичния пазар в конкурентна среда и регулация, то следва да предоставя интегрирани решения в интерес на здравната защита на човешкия фактор, чрез колаборацията с IT сектора, и е

силно зависимо от иновациите и инвестициите и рационализирането на управленските решения за ефективен мениджмънт на фармацевтичното предприятие като в основата на тези управленски решения следва да бъде анализа на йерархиите.

За по-голяма конкретност и значимост на изследванията, са дефинирани допустими ограничения, които са породени от многото аспекти на фармацевтичния пазар като законодателен, икономически, медицински, информационен и други.

При разработване на дисертационния труд и за постигане на целта, решаване на научноизследователските задачи и доказване на работната хипотеза са използвани научно-изследователски подходи и методи като: структурен подход, процесен подход, системен подход, метод на моделирането, евристичен метод, сравнителен анализ и други. Използвани са и емпирични методи като наблюдение, измерване, експеримент, прогнозиране, обработване на данни, чрез математико-статистическите методи, методите на теорията на вероятностите, подхода на анализ на йерархиите, инструментариума на регресионния анализ и статистическата обработка на данните, анализа на вида на разпределение на финансовите резултати по абсолютни и относителни икономически характеристики и други. Анализите се основават на богат емпиричен материал.

Обхватът на изследванията и анализите е за периода 2011-2018 г. и включва проучване и анализиране на стратегически и тактически управленски нива. Основната база от емпирични данни са от фармацевтичното представителство Egis Pharmaceuticals PLC.

За удобство при използването и нагледното илюстриране, получените крайни резултати (схеми, графики, статистическата и графичната интерпретация на изследванията) са посочени в завършен вид, като са използвани възможностите на MS Office.

Теоретична и методологическа основа на дисертационното изследване са трудовете на чуждестранни и български учени в областта на управленската и фармацевтичната наука, представени в научни и публицистични издания, книги, статии и други, и на водещите специалисти в практиката на управлението на фармацевтичния сектор.

Научните разработки по темата на дисертационния труд в нашата страна и в чужбина не са много и именно това определя актуалността, значимостта и необходимостта за науката и практиката на дисертационния труд.

Съдържанието на дисертационния труд напълно отговаря на неговата тема. Получените резултати показват, че поставените цел и научно-изследователски задачи са цялостно постигнати. Първа глава решава първа научноизследователска задача, втора глава – втора задача, а трета глава решава трета научноизследователска задача. Работната хипотеза е доказана на основата на задълбочени емпирични проучвания и анализи, основани на сериозен статистически инструментариум.

Предложеният дисертационен труд е разработен последователно и логично. Авторът показва много добро владение на терминологията по разглежданата проблематика. Използвал е богат инструментариум от методи за проучване и анализ и значителна база от емпирични данни. Направени са задълбочени проучвания и интерпретиране на резултатите и са дадени иновативни научни предложения за подобряване на ефективността на управлението на фармацевтичните предприятия в силно конкурентна и динамично променяща се среда.

Дисертационният труд съдържа значими научни и научноприложни резултати, които представляват оригинален принос в науката. Дисертационният труд показва, че кандидатът притежава задълбочени теоретични знания по научната специалност и способности за самостоятелни научни изследвания. Авторът предлага значими научноприложни решения на важен практически проблем с обществена, социална и икономическа значимост.

Считам, че представеният дисертационен труд напълно отговаря на изискването на чл. 27, ал. 1 от Правилника за прилагане на закона за развитие на академичния състав в Република България.

Обемът на дисертационния труд е оптимален, от гледна точка на цялостност и завършеност на научното изследване и от гледна точка на изискванията за дисертационен труд за придобиване на ОНС Доктор.

Разработеният дисертационен труд е лично дело на автора, тъй като изследванията в сферата на разглежданата проблематика не са обект на масови научни разработки. Не са налице съмнения за плагиатство.

Авторефератът е разработен в обем от 45 страници. Представеният автореферат отразява коректно съдържанието на дисертационния труд на тема Изследване на възможностите за повишаване на ефективността на управление на фармацевтичните предприятия в конкурентна среда, и включва задължителните научни и научно-приложни приноси и списък с научните публикации по темата.

2. Оценка на научните резултати и приносите на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд е с ясно изразени **научни и научно-приложни приноси**. Приемам формулираните от автора на дисертационния труд научни и научно-приложни приноси.

Като най-значими се открояват следните **научни приноси**.

- Дообогатена и разширена е теорията за фармацевтичния мениджмънт, като е представена относително завършена научно-теоретична концепция за необходимостта от стратегически мениджмънт за повишаване на ефективността на съвременното фармацевтично предприятие в динамична и конкурентна бизнес среда.
- Създадена е методология за стратегически решения за ефективен мениджмънт на фармацевтичното предприятие, в насока провеждане на

политика за отговорно корпоративно управление, прилагане на модел на адекватна счетоводна политика и методическо ръководство за прозрачност.

Като най-значими се открояват следните **научно-приложни приноси**.

- Обоснована и доказана е научно-експертната платформа на извършените изследвания за състоянието и перспективите за развитие на фармацевтичното предприятие в конкурентна среда на основата на приложен аналитичен модел за финансова устойчивост, апробиран на базата на емпирични данни.
- Предложен е концептуален модел за управление на риска, чрез определени математически зависимости за прогнозиране на риска.
- Разработен е модел за ефективен мениджмънт на фармацевтично предприятие, чрез използване на нетрадиционни и интелигентни системи за комплексен анализ на финансовата устойчивост и за измерване на степента на риск от фалит като елемент на финансовото равновесие.
- Създадени са модели за рационализиране на управленските решения на база: анализ на йерархиите и инструментариума за стратегическа обработка на данни от финансовите отчети на изследваното представителство; инструментариума на регресионния анализ; и анализ на вида на разпределението на финансовите резултати по абсолютни и относителни икономически параметри.

Така формулираните приноси приемам като значими за науката и практиката.

Научните и научно-приложните приноси в дисертационния труд на дисертанта могат да се отнесат към следните групи:

- Доразвиване и дообогатяване на актуален научен проблем, свързан с необходимостта от усъвършенстване на управлението на фармацевтичните предприятия с цел повишаване на тяхната ефективност като се отчита стратегическото значение на фармацевтичната индустрия за здравната, социалната и икономическата система в страната;
  - доказване с нови средства на съществени нови страни на вече съществуващи научни проблеми, теории и методически подходи;
  - приноси за внедряване – методики и модели.

По темата на дисертационния труд авторът е представил 4 научни доклада, от които 2 самостоятелни и 2 в съавторство. Два от научните доклади са публикувани в сборници с научни трудове от конференции на НВУ „Васил Лавски”, а два научни доклада са представена на международна конференция, организирана от Института по мениджмънт на знанието, Скопие, Северна Македония и са публикувани в международното списание на

института. Нучните доклади са публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране и в редактирани колективни томове.

Докторантът е участвал в научни форуми в страната и в чужбина – на годишните научни конференции на НВУ „Васил Левски” и на международната научна конференция, организирана от Института по мениджмънт на знанието, Скопие, Северна Македония, която е проведена в град Враничка баня, Сърбия.

С представените научни публикации, които формират 30 точки, Петър Пламенов Тишков отговаря на минималните национални изисквания за придобиване на ОНС Доктор в област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки и професионално направление 3.7. Администрация и управление.

Дисертационният труд на тема Изследване на възможностите за повишаване на ефективността на управление на фармацевтичните предприятия в конкурентна среда представлява напълно завършен научен труд с интердисциплинарен характер (съчетаване на знанията по управленската, икономическата и фармацевтичната науки) и съдържа задълбочени изследвания на поставените проблеми.

3. Критични бележки и препоръки

Дисертационният труд отговаря напълно на изискванията за такъв вид научен труд и нямам критични бележки.

Като препоръка и пожелание към автора на дисертационния труд е да продължи да се занимава с научноизследователска работа, защото има голям потенциал в тази насока, да задълбочи изследванията си по настоящата изключително актуална проблематика и да публикува научните и научноприложните резултати на своите изследвания в повече научни издания в чужбина.

4. Въпрос към автора на дисертационния труд

1. В маркетингов аспект, кои са най-ефективните инструменти за по-добро позициониране на пазара на предлаганите фармацевтични продукти?

5. Заключение

Дисертационният труд и авторефератът към него на Петър Пламенов Тишков отговарят напълно на изискванията на Закона за развитие на академичния състав на Р България, Правилника за неговото прилагане, и минималните национални изисквания за придобиване на ОНС Доктор по професионално направление 3.7. Администрация и управление.

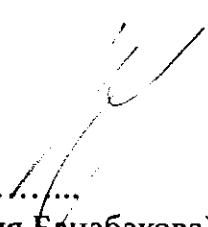
6. Оценка на дисертационния труд

Давам положителна оценка на дисертационния труд на Петър Пламенов Тишков на тема Изследване на възможностите за повишаване на ефективността на управление на фармацевтичните предприятия в

конкурентна среда и предлагам на уважаемите членове на научното жури, на Петър Пламенов Тишков да бъде присъдена образователна и научна степен „Доктор” в област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.7. Администрация и управление и научна специалност Организация и управление извън сферата на материалното производство (сигурност и отбрана).

12. 01. 2021 г.
Гр. Велико Търново

Член на журито: .....
(проф. д.н. Ваня Банабакова)

“VASIL LEVSKI” NATIONAL MILITARY UNIVERSITY

5000 Veliko Tarnovo, bul. „Bulgaria” № 76

phone: (062) 618 822; fax: (062) 618 899; e-mail: nvu@nvu.bg

Prof. D.S. Vanya Kuzdova Banabakova
05.01.21

O P I N I O N

by **Prof. D.S. Vanya Kuzdova Banabakova**,

in the field of higher education 3. Social, economic and legal sciences,
professional field 3.7. Administration and management, scientific specialty
“Organization and Management outside the Field of Material Production”,

Vasil Levski National Military University, Veliko Tarnovo

27 Ivan Vazov Street, phone +359887728466

of The dissertation work of **Petar Plamenov Tishkov** on the topic:
**“Study of the possibilities for increasing the efficiency of management
of pharmaceutical companies in a competitive environment”**

for obtaining The educational and scientific degree “Doctor”
in The field of higher education 3. Social, Economic and Legal Sciences,
Professional field 3.7. Administration and Management,
Scientific specialty “Organization and Management outside the Field of
Material Production (Security and Defense)”

Grounds for writing the opinion: Order of the Commander of Vasil Levski National Military University № RD-06-337 / 23.12.2020 for appointment of a scientific jury and Protocol № 1 of 05.01.2021 of the first meeting of the scientific jury

1. Topicality and significance of the scientific problem

The presented dissertation examines current for the country and the world scientific issues related to the need for effective and adequate management of pharmaceutical companies in an environment characterized by high competition, dynamic changes in health and social relations and crisis conditions, mainly caused by the current stage of the global pandemic related to the spread of COVID19.

The dissertation is developed in a total volume of 301 pages, of which 272 pages are main text and includes an introduction, three chapters, a conclusion, a list of references and appendices. The dissertation presents 16 tables and 61 figures. The appendix includes 10 figures. 271 literary sources were used, of which 76 in Cyrillic, 52 in Latin, 31 laws and regulations and 112 Internet sources.

The topicality and significance of the topic of the dissertation and the development itself are determined by the following prerequisites: the modern and dynamic environment of socio-economic development is characterized by stressful and risky situations, especially in the pandemic associated with COVID-19; there are demographic conditions with a tendency of population aging; there is an urgent need for reforms of the health system in order to protect human health; the pharmaceutical system is one of the subsystems of the health system with an exceptional role for its effective functioning, which determines the strategic importance of the pharmaceutical sector and, accordingly, its effective management based on good management practices; the pharmaceutical industry, in addition to adding value to the need for intensive research and development, is the only one that has made a major contribution to the protection of the human factor and economic development; there is a lack of incentives for rational drug use, lack of pharmaceutical-therapeutic practical guidelines and insufficiently effective mechanisms for negotiating discounts for medicinal products; there is regulation of the pharmaceutical market, which often poses serious difficulties for pharmaceutical companies in terms of pricing and reimbursement of medicinal products; negative trends in healthcare are emerging, leading to an imbalance between the patient-doctor-pharmacist relationship; and together they increase the cost of medicines, which violates the basic principle of adequate access to medicines for people and others.

In the introduction of the dissertation the topicality of the topic is substantiated and the goal, the object, the subject and the research tasks are defined precisely and clearly.

The dissertation is developed on the basis of the **working hypothesis** that the management of the pharmaceutical company is directly dependent on the specifics of the pharmaceutical market in a competitive environment and regulation, it should provide integrated solutions in the interest of human health through collaboration with the IT sector, and is highly dependent on innovation and investment and the rationalization of management decisions for effective management of the pharmaceutical company and the basis of these management decisions should be the analysis of hierarchies.

For greater specificity and significance of the research, permissible restrictions have been defined, which are caused by many aspects of the

pharmaceutical market such as legislative, economic, medical, information and others.

In developing the dissertation and to achieve the goal, solving research problems and proving the working hypothesis, research approaches and methods are used such as: structural approach, process approach, systematic approach, modeling method, heuristic method, comparative analysis and others. Empirical methods such as observation, measurement, experiment, forecasting, data processing through mathematical and statistical methods, methods of probability theory, the approach of analysis of hierarchies, the tools of regression analysis and statistical data processing, the analysis of the type of distribution of financial results by absolute and relative economic characteristics and others. The analyzes are based on rich empirical material.

The scope of research and analysis is for the period 2011-2018 and includes research and analysis of strategic and tactical management levels. The main empirical databases are from the pharmaceutical representative office Egis Pharmaceuticals PLC.

For convenience in use and visual illustration, the final results obtained (schemes, graphs, statistical and graphical interpretation of the research) are presented in a completed form, using the capabilities of MS Office.

Theoretical and methodological basis of the dissertation research are the works of foreign and Bulgarian scientists in the field of management and pharmaceutical science, presented in scientific and journalistic publications, books, articles and others, and leading specialists in the management of the pharmaceutical sector.

The scientific developments on the topic of the dissertation work in our country and abroad are not many and this is what determines the relevance, significance and necessity for the science and practice of the dissertation work.

The content of the dissertation fully corresponds to its topic. The obtained results show that the set goal and research tasks have been fully achieved. The first chapter solves the first research task, the second chapter - the second task, and the third chapter solves the third research task. The working hypothesis has been proven on the basis of in-depth empirical studies and analyzes based on serious statistical tools.

The proposed dissertation is developed consistently and logically. The author shows a very good command of the terminology on the issue. He used a rich toolkit of research and analysis methods and a significant database of empirical data. In-depth studies and interpretation of the results have been made and innovative scientific proposals have been made to improve the efficiency of the management of pharmaceutical companies in a highly competitive and dynamically changing environment.

The dissertation contains significant scientific and applied results, which represent an original contribution to science. The dissertation shows that the candidate has in-depth theoretical knowledge in the scientific specialty and abilities for independent research. The author offers significant scientific solutions to an important practical problem of public, social and economic significance.

That the presented dissertation fully meets the requirements of Part 27, paragraph 1 of the Regulations for application of the law for development of the academic staff in the Republic of Bulgaria.

The volume of the dissertation work is optimal, from the point of view of completeness and completeness of the scientific research and from the point of view of the requirements for dissertation work for acquiring The Educational and Scientific Degree Doctor.

The developed dissertation is a personal work of the author, as the research in the field of the considered issues is not the object of mass scientific developments. There is no suspicion of plagiarism.

The abstract is developed in a volume of 45 pages. The presented abstract correctly reflects the content of the dissertation on the topic "Study of the possibilities for increasing the efficiency of management of pharmaceutical companies in a competitive environment", and includes the obligatory scientific and scientific-applied contributions and a list of scientific publications on the topic.

2. Evaluation of the scientific the scientific applied results and the contributions of the dissertation

The presented dissertation work has clearly expressed scientific and scientific-applied contributions. I accept the scientific and scientific-applied contributions formulated by the author of the dissertation.

The following **scientific contributions** stand out as the most significant.

- The theory of pharmaceutical management is enriched and expanded, presenting a relatively complete scientific-theoretical concept of the need for strategic management to increase the efficiency of modern pharmaceutical enterprise in a dynamic and competitive business environment.
- The methodology for strategic decisions for effective management of the pharmaceutical company has been created, in the direction of conducting a policy for responsible corporate governance, applying a model of adequate accounting policy and methodological guidance for transparency.

The most significant are the following **scientific and applied contributions**.

- The scientific-expert platform of the conducted research on the state and prospects for development of the pharmaceutical enterprise in a competitive environment is substantiated and proven on the basis of an applied analytical model for financial sustainability, tested on the basis of empirical data.
- The conceptual model for risk management is proposed, through certain mathematical dependences for risk forecasting.
- The model for effective management of a pharmaceutical company has been developed, using non-traditional and intelligent systems for complex analysis of financial sustainability and for measuring the degree of risk of bankruptcy as an element of financial balance.
- Models for rationalization of management decisions are created on the basis of: analysis of the hierarchies and tools for strategic processing of data from the financial statements of the research representation; the tools of

regression analysis; and analysis of the type of distribution of financial results by absolute and relative economic parameters.

I accept the contributions formulated in this way as significant for science and practice.

The scientific and scientific-applied contributions in the dissertation work of the dissertation can be referred to the following groups:

- Further development and enrichment of a current scientific problem related to the need to improve the management of pharmaceutical companies in order to increase their efficiency, taking into account the strategic importance of the pharmaceutical industry for the health, social and economic system in the country;
- proving with new means of significant new aspects of already existing scientific problems, theories and methodological approaches;
- contributions for implementation - methodologies and models.

On the topic of the dissertation the author has presented 4 scientific articles, of which 2 independent and 2 co-authored. Two of the scientific papers were published in collections of scientific papers from conferences of Vasil Levski National Military University, and two scientific papers were presented at an International conference organized by the Institute of Knowledge Management, Skopje, Northern Macedonia and published in the international journal of this institute. The required reports have been published in edited collective volumes.

The doctoral student has participated in scientific forums in the country and abroad - at the annual scientific conferences of Vasil Levski National Military University and at the International scientific conference organized by the Institute of Knowledge Management, Skopje, Northern Macedonia, which was held in Vranicka Banya, Serbia.

With the presented scientific publications, which form 30 points, Petar Plamenov Tishkov meets the minimum national requirements for acquiring The Educational and Scientific Degree Doctor in the field of higher education 3. Social, economic and legal sciences and professional field 3.7. Administration and Management.

The dissertation on the topic "Study of the possibilities for increasing the efficiency of management of pharmaceutical companies in a competitive environment", is a fully completed scientific work of interdisciplinary nature (combination of knowledge in management, economics and pharmaceutical sciences) and contains in-depth research of the problems.

3. Critical remarks and recommendations

The dissertation fully meets the requirements for this type of scientific work and I have no critical remarks.

As a recommendation and wish to the author of the dissertation is to continue to engage in research work, because it has great potential in this direction,

to deepen its research on current issues and to publish the scientific and scientific applied results of its research in more scientific journals abroad.

4. Question to the author of the dissertation

1. In the marketing aspect, what are the most effective tools for better market positioning of the offered pharmaceutical products?

5. Conclusion

The dissertation and the abstract of Petar Plamenov Tishkov fully meet the requirements of the Law for development of the academic staff of the Republic of Bulgaria, the Regulations for its implementation, and the minimum national requirements for acquiring The Educational and Scientific Degree Doctor in Professional Field 3.7. Administration and Management.

6. Evaluation of the dissertation

Давам положителна оценка на дисертационния труд на Петър Пламенов Тишков на тема Изследване на възможностите за повишаване на ефективността на управление на фармацевтичните предприятия в конкурентна среда и предлагам на уважаемите членове на научното жури, на Петър Пламенов Тишков да бъде присъдена образователна и научна степен „Доктор” в област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.7. Администрация и управление и научна специалност Организация и управление извън сферата на материалното производство (сигурност и отбрана).

I give a positive assessment of the dissertation of Petar Plamenov Tishkov on The topic "Study of the possibilities for increasing the efficiency of management of pharmaceutical companies in a competitive environment", and I offer the esteemed members of the scientific jury, Petar Plamenov Tishkov to be awarded The educational and scientific degree "Doctor" in the field of higher education 3. Social, economic and legal sciences, professional field 3.7. Administration and management and scientific specialty Organization and management outside the field of material production (security and defense).

12. 01. 2021
Veliko Tarnovo

Member of the jury:.....
(Prof. D.S. Vanya Banabakova)